

**Handläggare**  
Christina Jedestav  
Telefon: 0850829389

**Till**  
Kommunstyrelsen

## Fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70)

Remiss från socialdepartementet

### Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen *Fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70)* hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

### Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat utredningen *Fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70)* till Stockholms stad för synpunkter.

Utredningens uppdrag har varit att lämna förslag på hur en fast omsorgskontakt kan införas i hemtjänsten, bedöma vilka arbetsuppgifter som ska ingå i omsorgskontaktens roll samt bedöma vilka kunskaper och kompetens en fast omsorgskontakt bör ha.

Utredningen föreslår att det i lag ska införas ett krav om fast omsorgskontakt från och med den 1 januari 2022. Enligt förslaget ska den fasta omsorgskontakten inneha yrkestiteln undersköterska. Krav på yrkestitel undersköterska föreslås träda i kraft den 1 januari 2030 för att verksamheterna ska ha tid för omställning.

Stadsledningskontoret ser positivt på lagstiftning som syftar till att stärka kvaliteten i äldreomsorgen och håller med om att kontaktperson hos utföraren är en viktig del i detta.

Om förslaget genomförs är det viktigt att det klargörs att funktionen omsorgskontakt hos utföraren inte minskar det övergripande ansvaret för uppföljning som ligger hos huvudmannen för socialtjänsten. Stadsledningskontoret anser vidare att det ska omfatta alla med beslut om hemtjänst oavsett ålder.

Delar av de arbetsuppgifter som föreslås för omsorgskontakten bedömer stadsledningskontoret som kostnadsdrivande, trots att

staden redan arbetar med kontaktmannaskap. Arbetsuppgifter av koordinerande karaktär och uppgifter inom hälso- och sjukvårdens ansvarsområde bedöms bli en merkostnad för staden. Stadsledningskontoret vill trycka på att det är av stor vikt att kommunerna kompenseras för de merkostnader som uppstår i samband med införandet av fast omsorgskontakt inom hemtjänsten.

Stadsledningskontoret anser att det är positivt att alla som arbetar som omsorgskontakt har en utbildningsnivå som motsvarar undersköterska. Det kan dock vara svårt att uppfylla kravet med tanke på utbildningsnivån hos dagens medarbetare och svårigheten att rekrytera undersköterskor. Stadsledningskontoret anser att ett sådant krav kräver statligt stöd för att kunna fortbilda och validera befintlig personal.

### **Bakgrund**

Regeringen beslutade den 29 augusti 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att införa en fast omsorgskontakt i hemtjänsten.

### **Ärendets beredning**

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets avdelning för kvalitet och säkerhet.

### **Ärendet**

Utredningens uppdrag har varit att lämna förslag på hur en fast omsorgskontakt kan införas i hemtjänsten, bedöma vilka arbetsuppgifter som ska ingå i omsorgskontaktens roll samt bedöma vilka kunskaper och kompetens en fast omsorgskontakt bör ha.

Utredningen anser att med en fast omsorgskontakt i hemtjänsten kan stödet och hjälpen bättre anpassas till den enskildes behov och önskemål. Om rollen ges vissa förutsättningar kan den bidra till bättre kontinuitet och ökad trygghet för omsorgstagare, anhöriga och personal. Utredningens definition av omsorgstagare är den som är 65 år eller äldre och får stöd från hemtjänstpersonal.

Utredningen anser att krav på en fast omsorgskontakt innebär att utförare blir skyldiga att arbeta på ett mer enhetligt sätt, vilket kan bidra till en ökad kvalitet inom äldreomsorgen. Idag har cirka åtta av tio omsorgstagare en omsorgskontakt men vad rollen innebär i praktiken är inte alltid tydligt och känt.

### *Den fasta omsorgskontaktens roll ser olika ut i landet*

I syfte att undersöka hur utförare av hemtjänst, såväl privata som offentliga, arbetar idag med fast omsorgskontakt genomförde

utredningen en kartläggning i 20 kommuner. Intervjuer har genomförts med representanter med olika befattningar både hos privata och offentliga utförare. Kommunerna valdes utifrån följande kriterier; god geografisk spridning från norr till söder, minst en kommun från varje kommungrupp (enligt SKR:s kommungruppsindelning), kommuner med bara privata utförare, kommuner med bara offentliga utförare, kommuner med låg respektive hög personalkontinuitet samt kommuner med goda exempel av fast omsorgskontakt.

De huvudsakliga fördelarna med fast omsorgskontakt är enligt de som blivit intervjuade trygghet och kontinuitet för omsorgstagare, personal och anhöriga. En fast omsorgskontakt skapar en förtroendefull relation med den äldre och omsorgskontakten får nödvändig kunskap om hur hjälpen ska utföras. Omsorgstagaren blir på så vis mer delaktig i omsorgen vilket kan leda till bättre kvalitet. En mer individanpassad omsorg kan skapa trygghet för omsorgstagaren och bidra till bättre förutsättningar för att bo hemma längre. De flesta intervjuade menar att en fast omsorgskontakt har en koppling till god personalkontinuitet under vissa förutsättningar. En av de viktigaste förutsättningarna som framkommer i kartläggningen är uppdelningen av personalstyrkan i mindre arbetslag som kopplas till geografiska områden.

Flera av de intervjuade menar att rollen som fast omsorgskontakt också kan bli sårbar. När kontakten av någon anledning är borta så måste det finnas en ersättare som känner till omsorgstagarens behov och önskemål. Andra svårigheter handlar om att omsorgskontakten blir van att gå till samma omsorgstagare och att det kan ta emot att gå till andra än till dem man går till dagligen. På motsvarande sätt kan omsorgstagare ha svårare att ta emot omsorg från annan personal än den fasta omsorgskontakten.

*Omsorgskontaktens föreslagna arbetsuppgifter kräver kompetens*  
Utredningen anser att det hemtjänstlandskap som den fasta omsorgskontakten arbetar i, ställer särskilda krav på kompetens för att omsorgsskapet ska kunna utföras på ett tryggt och säkert sätt. Centrala arbetsuppgifter för den fasta omsorgskontakten behöver, enligt utredningen vara att utföra omsorgsinsatser men även medicinska uppgifter på delegering. Andra viktiga uppgifter är att planera och följa upp omsorgen, vilket kan handla om att upprätta och revidera genomförandeplaner, informera och samverka med anhöriga, arbetslaget och andra aktuella yrkesgrupper som är delaktiga i den äldres vård och omsorg. Det kan också handla om att delta i uppföljningsmöten med biståndshandläggare, den

samordnande individuella planeringen (SIP-möten) eller andra tvärprofessionella möten. Utifrån arbetsuppgifternas karaktär så bedömer utredningen att den fasta omsorgskontaktens kompetens behöver motsvara en undersköterskas kompetens och att det behöver regleras i lag.

*Utredningen föreslår lagändringar med ikraftträdande vid två olika tidpunkter*

Utredningen föreslår att det i lag ska införas krav om en fast omsorgskontakt som innehar yrkestiteln undersköterska. Lagändringarna föreslås träda i kraft vid två olika tidpunkter.

Nedanstående två nya paragrafer föreslås i socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap. 5 a och 5 b §§ med följande lydelse:

- 5 a §  
Äldre personer som har beviljats hemtjänst med stöd av 4 kap. 1 eller 2 a §§ ska erbjudas en fast omsorgskontakt för att tillgodose dennes behov av trygghet, kontinuitet, individanpassad omsorg och samordning, om det inte bedöms vara uppenbart obehövligt. *Föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.*
- 5 b §  
Som fast omsorgskontakt får bara den som innehar yrkestiteln undersköterska i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 3 § tredje stycket i denna lag och i 4 kap. 5 a § patientsäkerhetslagen (2010:659) utses. *Föreslås träda i kraft den 1 januari 2030.*

Utredningen bedömer att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram ett vägledningsmaterial som underlättar implementeringen av det första lagförslaget. Vägledningen ska ge hemtjänsten information om hur de kan organisera arbetet runt den fasta omsorgskontakten för att åstadkomma kontinuitet, trygghet, samordning och individpassad omsorg. Socialstyrelsen bör också kommunicera och informera om det nya lagförslaget samt att utvärdera hur den nya lagen efterlevs.

*Kostnader och positiva effekter*

Kostnaden för fast omsorgskontakt inom hemtjänsten bygger på uppskattade uppgifter om hur stor andel av omsorgstagarna som enligt lagförslaget kommer att få en omsorgskontakt. Dessutom görs uppskattningar om den utökade arbetstid som behövs för den fasta omsorgskontaktens arbete. Införande av fast omsorgskontakt beräknas enligt utredningen till att Sveriges kommuners kostnader ökar med 1 181 mnkr med dagens löneläge. Regeringen har aviserat

en bred äldreomsorgssatsning som ger kommunerna ett resurstillskott om 4 000 mnkr årligen från 2021. Delar av dessa medel förslås att användas för kommunernas merkostnader som är förenade med utredningens förslag om införandet av fast omsorgskontakt i hemtjänsten. Utredningen bedömer att den kvalitetshöjning som lagförslaget kan innebära för hemtjänsten motiverar att medel från äldreomsorgssatsningen används för att finansiera förslaget.

Lagförslagets kostnadsmissiga konsekvenser har i konsekvensutredningen även relaterats till de positiva effekter som förslaget kan medföra. Det kan till exempel handla om förväntade hälsoförbättringar hos omsorgstagare, anhöriga och personal. Antagandena om de positiva effekterna är osäkra men pekar mot att lagförslaget kan vara kostnadseffektivt.

### **Stadsledningskontorets synpunkter och förslag**

Stadsledningskontoret ser positivt på lagstiftning som syftar till att stärka kvaliteten i äldreomsorgen och håller med om att kontaktperson hos utföraren är en viktig del i detta. Det är samtidigt tveksamt om det är befogat med den inskränkning i den kommunala självstyrelsen som lagförslaget innebär om förslaget skulle leda till minskad uppföljning utifrån biståndsbeslut och beställning. Om förslaget genomförs är det viktigt att det klargörs att funktionen omsorgskontakt hos utföraren inte minskar det övergripande ansvaret för uppföljning som ligger hos huvudmannen för socialtjänsten. Stadsledningskontoret anser vidare att det ska omfatta alla med beslut om hemtjänst oavsett ålder.

#### *Fast omsorgskontakt*

Stadsledningskontoret ser positivt på att kontaktmannaskap används för att öka delaktigheten och självbestämmande för äldre personer och stadens motsvarighet till omsorgskontakt är kontaktman. Uppdraget kontaktman finns reglerat i uppdragsbeskrivningar och avtal för stadens verksamhet i egen regi och för privata utförare. Kontaktmannen ska bland annat genom regelbundna kontakter med den enskilde, anhöriga och eventuell god man skaffa sig goda kunskaper om den enskildes vardagsliv, behov av service, omvårdnad och önskemål. Kontaktmannen ansvarar också för att dokumentationen är uppdaterad och korrekt samt att vid behov informera ansvarig chef om förändringar av den enskildes behov.

Då staden redan arbetar med kontaktmannaskap så ser stadsledningskontoret inga stora förändringar av de utökade arbetsuppgifter för omsorgskontakten som föreslås i utredningen.

Stadsledningskontoret ser dock att det är stor komplexitet i den föreslagna rollen som omsorgskontakt, där arbetet kan innehålla både vårdande, administrativa och rehabiliterande uppgifter men också servicetjänster. Det är svårt att helt bedöma omfattningen av föreslagna arbetsuppgifter. Stadsledningskontoret bedömer att de koordinerande uppgifterna i förslaget är mer omfattande än de som ingår i stadens kontaktmannaskap.

Staden har i nuläget inte något ansvar för hälso- och sjukvårdsuppgifter för omsorgstagare i hemtjänsten. Utredningens förslag innebär att det ska ingå att utföra vissa uppgifter inom hälso- och sjukvårdens ansvarsområde. Om det innebär en ökad delegering från regionen så krävs det att utförarna ökar sin bemanning, vilket innebär en kostnadsökning. Stadsledningskontoret vill trycka på att det är av stor vikt att kommunerna kompenseras för de merkostnader som uppstår i samband med införandet av fast omsorgskontakt inom hemtjänsten.

#### *Omsorgskontaktens utbildning*

Stadsledningskontoret ställer sig bakom förslaget om yrkestitel undersköterska som utbildningskrav för den fasta omsorgskontakten. Forskning pekar på att formell utbildning är nödvändig för att möta äldres sammansatta och komplexa behov inom omsorgen samt framtidens utmaningar inom området. Medarbetarna inom området förväntas att utföra kvalificerade uppgifter på egen hand och under tidspress, hos äldre personer med sammansatta och komplexa behov. Andelen äldre blir fler och utvecklingen går mot att allt fler sjuka äldre skrivs ut tidigare från sjukhuset och bor hemma längre.

Stadsledningskontoret ser en utmaning med att uppfylla kravet, med tanke på svårigheten att rekrytera undersköterskor till hemtjänsten och då särskilt i Stockholm där hälso- och sjukvårdsuppgifter inte ingår uppdraget. I dag är många av de anställda inom hemtjänsten vårdbiträden. Härav är omställningstiden fram till år 2030 välbehövlig. Stadsledningskontoret anser att kravet på en utbildningsnivå som motsvarar undersköterska, kräver statligt stöd för att kunna fortbilda och validera befintlig personal.

#### *Övrigt*

Stadsledningskontoret ser positivt på att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett vägledningsmaterial, kommunicera och informera för att underlätta implementeringen av lagförslaget. Lagkrav som förutsätter förändringar i organisation och arbetsätt är tidskrävande vilket ofta underskattas.

Tvärprofessionella team beskrivs som en förutsättning i utredningen, inom Stockholms stad försvåras möjligheten till sådant teamarbete av att hemsjukvården ännu inte har kommunaliserats utan drivs av Region Stockholm.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen *Fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70)* med hänvisning till vad som anförts ovan.

Magdalena Bosson  
Stadsdirektör

Alexandra Göransson  
Biträdande stadsdirektör